

نگاهی به مفهوم خانواده در اروپا و امریکا؛ آیا فرا رسیدن عصر «پایان مادری» واقعیت دارد؟

علیرضا قرائی

در حالی که ایرانیان روز مادر را جشن می‌گیرند، در کشورهای اروپایی سوال تازه‌یی مطرح شده است که آیا هنوز مفهومی به نام مادر در این کشورها وجود دارد یا نه؟ هفته پیش رئیس جمهور روسیه، ولادیمیر پوتین روی بحران کشورهای صنعتی انگشت گذاشت و اعلام کرد مفهوم مادر از این جوامع بزودی رخت می‌بندد. آنچه در پی می‌آید خلاصه‌یی است از مقاله پایان مادری نوشته رابرت جی. ساموئلسون که در مجله نیوزویک به چاپ رسید. پوتین در سخنرانی اخیر خود روی بحران پایان مادری انگشت گذاشته و می‌گوید اگر روسیه و دیگر کشورهای اروپایی نتوانند این معضل را حل کنند، در نیمه دوم قرن بیست و یکم از قدرت سیاسی و اقتصادی آنها چیزی جز نام باقی نخواهد ماند. پوتین پیشنهاد کرده که برای درمان این بحران شاید بهتر این باشد که به مادران بخاطر بچه‌دار شدن پول داده شود.

رشد منفی جمعیت روسیه یکی از اصلی‌ترین نگرانی‌های سیاستمداران این کشور است. جمعیت روسیه در سال ۲۰۰۰ نزدیک به ۱۴۷ میلیون نفر بود، اما به گفته پوتین در این مدت هر سال ۷۰۰ هزار نفر از این میزان کم شده است. به این ترتیب در سال ۲۰۵۰ جمعیت روسیه به چیزی نزدیک ۱۱۱ میلیون نفر خواهد رسید که میانگین سنی آنها ۵۰ سال خواهد بود. در این حالت آیا روسیه باز هم می‌تواند ادعا کند که یکی از ستون‌های اقتصاد جهان است بعید به نظر می‌رسد. جمعیت اندک و پیر روسیه حتی قدرت نظامی این کشور را نیز از آن خواهد گرفت. آلمان و ایتالیا نیز دو کشور دیگری هستند که به لبه کاهش جمعیت نزدیک می‌شوند. برای اینکه یک کشور بتواند جمعیت خود را ثابت نگه دارد زن باید دو کودک به دنیا آورد. میانگین تعداد کودکان یک زن در جامعه را میزان باروری جامعه می‌نامند. این میزان در آلمان ۱/۳، در یونان ۱/۴، در ایتالیا ۱/۳، در ژاپن ۱/۴ و در روسیه ۱/۳ است.

میزان باروری پایین همیشه به کاهش جمعیت منجر نمی‌شود. هر کشوری معمولاً شاهد مهاجران و پناهندگان نیز هست که جمعیت را بالا نگه می‌دارد. با این حال میزان مهاجرت به کشورهای صنعتی آنقدر نیست که بتواند نقشی در حل این بحران داشته باشد.

بن واتنبرگ در کتاب کمتر که به همین موضوع اختصاص دارد می‌نویسد کاهش تاسف برانگیز جمعیت اروپا و ژاپن باعث بروز مشکلات بسیاری در این جوامع خواهد شد. جمعیت کم به معنای نیروی کار کم و مصرف‌کنندگان کمتر است و این پدیده به راحتی می‌تواند چرخه صنعت کشورها را از کار بیندازد. در ژاپن و

آلمان از هر ۶ نفر یک نفر ۶۵ ساله یا پیرتر است. در سال ۲۰۵۰ این میزان به یک در سه نفر خواهد رسید. تحقیقات دانشگاه مینسوتا نیز نشان می‌دهد که افزایش مالیات باعث کاهش میزان باروری در جامعه می‌شود. به بیان دیگر در این جوامع دولت از سالمندان بخوبی حمایت می‌کند و آدم‌ها دیگر احساس نمی‌کنند که در پیری به عصای دست نیازمند باشند. خیلی‌ها می‌گویند کاهش جمعیت در جوامع صنعتی امری طبیعی است. درآمد افراد بیشتر از قبل شده، امید به زندگانی افزایش یافته، بهداشت عمومی کودکان بسیاری را از مرگ نجات می‌دهد و مادرها دیگر لازم نمی‌بینند چندین بچه به دنیا بیاورند تا ازدواج یکی‌شان را به چشم ببینند. از سوی دیگر رشد شهرنشینی باعث شده خانواده‌ها مجبور نباشند برای کار در مزارع بچه‌های بیشتری داشته باشند. دسترسی زنان به تحصیلات عالی و کار نیز مهمترین علت کاهش جمعیت است. زنان کارهای مهمتری از نشستن در خانه و نگهداری از کودکان دارند. اما همه این دلایل برای کاهش رشد جمعیت قانع‌کننده نیست. امریکا که صنعتی‌ترین کشور جهان به حساب می‌آید با بحران کاهش جمعیت مواجه نیست. سوال اصلی این است که چگونه امریکا توانسته میان تربیت کودکان در خانه و کار زنان در اجتماع آشتی ایجاد کند. در امریکا میزان باروری زنان ۲/۱ است که نشان از رشد فزاینده جمعیت دارد.

جامعه‌شناسان در تحلیل جامعه امریکا بر سه دلیل تکیه می‌کنند. جامعه امریکا هنوز بارور است چرا که مردم آن خوش‌بینی بیشتر به زندگی و آینده دارند، حس وطن‌پرستی‌شان بیشتر از دیگر جوامع است و باورهای دینی قوی‌تری دارند. در یک نظرسنجی که در دانشگاه شیکاگو انجام شد از شهروندان ۳۴ کشور پرسیده شد: چقدر ترجیح می‌دهند شهروند کشور خودشان باشند تا کشوری دیگر. در امریکا ۷۵ درصد اعلام کردند که شهروندی امریکا را با هیچ کشور دیگری عوض نمی‌کنند. اما در کشورهای آلمان و فرانسه و اسپانیا به ترتیب ۲۱ درصد، ۳۴ درصد و ۲۱ درصد چنین جوابی دادند. حس وطن‌پرستی امریکایی مهمترین دلیل برای حفظ میزان باروری این کشور است. از سوی دیگر مردم امریکا به دلیل تمایلات مذهبی‌شان خود را موظف به بچه‌دار شدن می‌دانند. منبع: روزنامه اعتماد

===== به گزارش پایگاه
اطلاع رسانی شبکه خبر، صدای روسیه در گزارشی ویژه از طرح‌های آینده آمریکا جهت تسلط بر جمعیت کره زمین خبر داد. رادیو دولتی صدای روسیه در گزارشی با عنوان "روی تاریک آمریکا: عقیم‌سازی با هدف کاهش جمعیت کره زمین" به قلم "میلنا زمیلجانیتش" (Milena Zmiljanitsch) خبر از طرح‌های یک‌جانبه گرایانه ایالات متحده آمریکا داد که به واسطه آن قصد دارد تمرکز جمعیتی کشورهای جهان را با توجه به مصالح ملی خود تنظیم کند. در این گزارش آمده است؛ برنامه‌ریزی‌های اجتماعی - جمعیتی که در دهه‌های آخر قرن پیش از سوی آمریکا به کشورهای ضعیف‌تر و توسعه‌نیافته دیکته می‌شد، نشان می‌دهد نئومحافظه‌کاران دستگاه سیاسی آمریکا و طراحان پروژه "نظم نوین جهانی" همواره پشت درهای بسته به

دنبال به دست گرفتن کمیت و کیفیت جمعیت کره زمین بوده‌اند: "طبق منافع آمریکا، کدام کشور باید چه تعداد جمعیت داشته باشد؟! این طرح‌ها هم در خارج از مرزهای آمریکا که غالباً پیگیر کاهش جمعیت ملل در حال توسعه بوده‌اند، پیاده می‌شده و هم در داخل آمریکا که کاهش اقلیت‌های نژادی (سرخپوستان و سیاه‌پوستان) را شامل می‌شود.

چهارشنبه ۲۷ فروردین ۱۳۹۳ <http://irinn.ir/news>

=====

براساس توصیه‌های سازمان ملل متحد و به دنبال تجارب به دست آمده در کشورهایی که تحولات جمعیتی را پشت سر گذاشته‌اند، و همچنین به بسیاری از اهداف توسعه‌ی اقتصادی-اجتماعی خود نائل آمده‌اند، کشورهای جهان سوم نیز می‌بایست آن چنان سیاست‌های عملی را پیش گیرند تا بتوانند درصد جوانی جمعیت خود را پایین آورند. این جوامع باید سیاست‌های جمعیتی خاصی را اتخاذ نمایند تا بتوانند نسبت جمعیت سالمند خود را افزایش دهند. قابل ذکر است که نسبت جمعیت سالمند یعنی ۶۵ ساله و بالاتر در جوامع جهان سوم بین ۳ الی ۴ درصد برآورد شده است، در حالی که این نسبت در جوامع صنعتی بین ۱۳ تا ۱۷ درصد می‌باشد. (شیخی، ۱۳۷۵: ۱۴۷)

شیخی، محمد تقی (۱۳۷۵): جمعیت‌شناسی اقتصادی و اجتماعی، تهران، شرکت سهامی انتشار.

=====